

Sygn. akt II CSK 595/08

POSTANOWIENIE

Dnia 20 marca 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Józef Frąckowiak

SSN Krzysztof Pietrzykowski

w sprawie z powództwa D.B., K.B. i małoletniego S.B.

przeciwko PKP Spółce Akcyjnej

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 20 marca 2009 r.,

skargi kasacyjnej powodów

od postanowienia Sądu Apelacyjnego

z dnia 13 czerwca 2008 r., sygn. akt [...],

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz poprzedzające je
postanowienie Sądu Okręgowego w P. z dnia 2 kwietnia 2008 r.**

Uzasadnienie

Sąd Okręgowy w P. postanowieniem z dnia 2 kwietnia 2008 r. odrzucił na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. pozew o zapłatę 500 000 zł tytułem zadośćuczynienia, wniesiony przez R.B. W jego ocenie zachodziła tożsamość podmiotowa i przedmiotowa w tej sprawie oraz sprawie [...] zakończonej wyrokiem Sądu Rejonowego w G. z dnia 7 kwietnia 2005 r., w którym uwzględniono w całości powództwo R.B. o zasądzenie zadośćuczynienia w wysokości 30 000 zł.

Zażalenie powodów (spadkobierców R.B.) na to postanowienie zostało oddalone przez Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 13 czerwca 2008 r. Sąd drugiej instancji podzielił ustalenia i ocenę Sądu Okręgowego. Odwołując się do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1967 r. (III PZP 37/67, OSNCP 1968, Nr 7, poz. 113) podkreślił, że zasądzenie zadośćuczynienia pieniężnego za krzywdę doznaną w wyniku uszkodzenia ciała i wywołania rozstroju zdrowia wyłącza, mimo pogorszenia się stanu zdrowia poszkodowanego, przyznanie mu dalszego zadośćuczynienia, poza już zasądzonym w związku z podstawą poprzedniego sporu. Powód R.B. nie domagał się zaś zadośćuczynienia z powodu nowej krzywdy, której nie można było przewidzieć w ramach podstawy poprzedniego sporu. Z oświadczenia pełnomocnika powoda złożonego w sprawie [...] wynikało nadto, że powód dochodził w tej sprawie nie części, ale całości zadośćuczynienia.

Skarga kasacyjna powoda została oparta o podstawę naruszenia przepisów postępowania. Zarzucono w niej naruszenie art. 397 § 2 k.p.c. w zw. z art. 385 i 199 § 1 pkt 2 k.p.c. w wyniku ich błędnej wykładni i niewłaściwego zastosowania. Skarżący w związku z tą podstawą skargi kasacyjnej wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia oraz postanowienia Sądu pierwszej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wskazana w art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. podstawa odrzucenia pozwu z powodu wcześniejszego prawomocnego osądzenia sprawy pozostaje w związku z treścią art. 366 k.p.c., który reguluje zakres powagi rzeczy osądzonej wynikającej z prawomocnego wyroku. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu prawomocny wyrok ma powagę rzeczy osądzonej jedynie co przedmiotu, który w związku z podstawą

sporu stanowił przedmiot rozstrzygnięcia i ponadto tylko między tymi samymi stronami. Zasadą jest zatem, że wyrok ma powagę rzeczy osądzonej tylko w takim zakresie, w jakim roszczenie było przedmiotem żądania pozwu. Wyjątki od tej zasady mogą dotyczyć jedynie tych wypadków, gdy na podstawie przepisu ustawy sąd nie jest związany żądaniem stron i rozstrzyga nie o żądaniu dochodzonym (roszczeniu procesowym), lecz o całości roszczenia materialno-prawnego powoda, wynikającego z okoliczności faktycznych rozstrzyganej sprawy. Takim przepisem był uchylony art. 321 § 2 k.p.c.

Nie można zatem pomijać, że powołana przez Sąd Apelacyjny uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1967 r. zapadła w diametralnie innym stanie prawnym dotyczącym związania sądu żądaniem pozwu, co w sposób oczywisty rzutowało również na sposób wykładni art. 366 i 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Art. 321 § 2 k.p.c. przed uchyleniem go ustawą z dnia 2 lipca 2004 r. przewidywał, że między innymi w sprawach o zadośćuczynienie, nie stosuje się art. 321 § 1, a sąd orzeka wówczas o roszczeniach, jakie wynikają z faktów przytoczonych przez powoda. Regulacja ta nakładała na sąd obowiązek rozważenia z urzędu wysokości zadośćuczynienia odpowiedniego do rozmiaru krzywdy powoda, niezależnie od zakresu roszczenia dochodzonego przez poszkodowanego. Jeżeli sąd przy uwzględnieniu faktów przytoczonych przez powoda nie zasądził zadośćuczynienia w należnej mu wysokości, powód był uprawniony do domagania się uzupełnienia wyroku w odpowiedniej części. Należne zadośćuczynienie było zatem traktowane podobnie jak roszczenie zgłoszone w pozwie, o którym sąd nie orzekł. W konsekwencji powaga rzeczy osądzonej obejmowała nie tylko roszczenie dochodzone przez powoda, ale całe należne zadośćuczynienie, odpowiadające rozmiarowi krzywdy poszkodowanego, (całość roszczenia materialnoprawnego powoda). Wykluczało to wytoczenie kolejnego powództwa o zapłatę zadośćuczynienia za tę samą krzywdę, z uwagi na brzmienie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

W zmienionym stanie prawnym, wynikającym z uchylenia art. 321 § 2 k.p.c., powaga rzeczy osądzonej obejmuje roszczenie o zadośćuczynienie jedynie w takim zakresie, w jakim było ono przedmiotem żądania pozwu i rozstrzygnięcia sądu. Odrzucenie pozwu z uwagi na prawomocne osądzenie sprawy mogłoby nastąpić

zatem jedynie w wypadku stwierdzenia przez sąd, że powód dochodzi ponownie tego samego roszczenia, o którym już prawomocnie orzeczono. W wypadku, w którym wydany wcześniej wyrok uwzględniał w całości żądanie pozwu nie jest wykluczona ocena, że rozstrzygnięcie to obejmowało jedynie część należnego powodowi zadośćuczynienia. Uwzględniając ponadto, że zasądzenie roszczenia o zadośćuczynienie po uchyleniu art. 321 § 2 k.p.c. nie oznacza rozstrzygnięcia o całym roszczeniu materialnoprawnym powoda, ocena tożsamości roszczeń o zadośćuczynienie na gruncie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. obejmuje faktycznie porównanie roszczenia uwzględnionego, które obejmuje prawomocność materialna wyroku i roszczenia dochodzonego później, które ma charakter jedynie roszczenia procesowego. Z tego punktu widzenia istotne jest uwzględnienie jego podstawy przytoczonej przez powoda. Jeżeli powód twierdzi, że domaga się zasądzenia części zadośćuczynienia, które wcześniej nie było dochodzone, co niewątpliwie miało miejsce w rozstrzyganej sprawie, to przy ograniczeniu się przez sąd do badania pozwu i przedmiotu poprzedniego wyroku, brak jest podstaw do uznania, że o roszczeniu tym prawomocnie już rozstrzygnięto.

Uwzględniając powyższe należało przyjąć, że zaskarżone postanowienie i poprzedzające je postanowienie Sądu Okręgowego w P. zapadły z naruszeniem art. 199 § 2 k.p.c. Nakazywało to uwzględnienie skargi kasacyjnej i uchylenie tych postanowień na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c.